

Vergaderjaar 2016–2017

34 725

Financieel jaarverslag van het Rijk 2016

Nr. 23

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 12 juni 2017

De vaste commissie voor Financiën heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Algemene Rekenkamer over de brief van 17 mei 2017 inzake het rapport Staat van de rijksverantwoording 2016 (Kamerstuk 34 725, nr. 3). De Algemene Rekenkamer heeft deze vragen beantwoord bij brief van 12 juni 2017. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Duisenberg

De griffier van de commissie,
Berck

Vraag 1

Welk deel van de totaal opgebrachte Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ)-premie wordt besteed aan de AWBZ?

Wij hebben dit niet onderzocht. Voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij u naar de verantwoordelijke bewindspersoon, de Minister van VWS.

Vraag 2

Waar wordt het deel van de opgebrachte AWBZ-premie dat niet naar de AWBZ gaat, aan besteed? In hoeverre acht u de Tweede Kamer in staat om dit na te gaan?

Wij hebben dit evenmin onderzocht. Voor het antwoord op deze vraag willen we u eveneens verwijzen u naar de Minister van VWS, de verantwoordelijke bewindspersoon.

Vraag 3

Welke heffingskortingen worden volgens de Rekenkamer in mindering gebracht op de AWBZ-premie?

Ook dit hebben wij niet onderzocht. Ook voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij u naar de Minister van VWS.

Vraag 4

Waarom is het meest opvallende anno 2017 de beperkte informatie over de effectiviteit van beleid? Dit heeft u toch eerder ook al geconstateerd? In hoeverre is het nu beter of slechter dan in eerdere jaren? Waar zitten de verbeteringen (of verslechtingen) in de afgelopen jaren?

Het klopt dat wij al enkele jaren constateren dat informatie over de effectiviteit van beleid beperkt is. Het gebrek aan voortgang in inzicht in de resultaten in het huidige tijdsgewricht met de toegenomen beschikbaarheid van data en informatietechnologie is opvallend.

Wij hebben geen precies rijksbreed overzicht door de jaren heen, maar blijven in ons onderzoek keer op keer op tekortkomingen stuiten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit onze verantwoordingsonderzoeken; § 4.1 van de Staat van de rijksverantwoording geeft een selectie over 2016. Onze indruk dat het inzicht in de effectiviteit in het algemeen niet verbetert, betekent niet dat er geen veranderingen zijn. Er zijn gelukkig een aantal initiatieven om het inzicht te verbeteren: het advies van de de Studiegroep Begrotingsruimte, het advies van de Adviescommissie Verslaggevingsstelsel rijksoverheid, de «methode-Duisenberg» en de Monitor Brede Welvaart.

Vraag 5

Kunt u het bedrag van 483 miljoen euro per ministerie uitsplitsen?

In ons rapport geven we aan dat het totaal van de beleidsmatige slotwetmutaties die te laat aan het parlement en/of niet aan de Eerste Kamer zijn gemeld, een omvang heeft van € 483 miljoen. De uitsplitsing van dit bedrag per ministerie is:

• Hoge Colleges van Staat	0,8
• Ministerie Buitenlandse Zaken	2,3
• Ministerie Veiligheid en Justitie	6,8
• Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	12,8
• Ministerie Financiën	316,9
• Ministerie Defensie	37,2
• Ministerie Infrastructuur en Milieu incl. Infrastructuur- en Deltafonds	75,1

• Ministerie Economische Zaken	4,7
• Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid	19,6
• Ministerie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	6,8
Totaal	483,0

Vraag 6

Welke grote mutaties zijn te laat bij de Tweede Kamer gemeld en/of niet gemeld aan de Eerste Kamer?

De grootste beleidsmatige slotwetmutaties over 2016 uit het overzicht onder vraag 5 zijn:

- de slotwetoverschrijding op artikel 3 «Financieringsactiviteiten publiek-private sector» van het Ministerie van Financiën ad € 307,1 miljoen is te laat bij de Tweede Kamer en Eerste Kamer gemeld;
- de verplichtingenoverschrijding bij artikel 15 Hoofdvaarwegennet van het Infrastructuurfonds ad € 57,3 miljoen is niet aan de Eerste Kamer gemeld.

Naast deze grootste mutaties is er bij diverse begrotingshoofdstukken sprake van een aantal kleinere mutaties.

Vraag 7

Welke voor- en nadelen heeft het eventueel aanpassen van de lijn dat mutaties die te laat zijn gemeld en/of niet gemeld aan de Eerste Kamer niet als onrechtmatig worden aangemerkt?

Het niet of te laat melden van mutaties is niet in overeenstemming met het budgetrecht. Het voordeel van het aanpassen van de lijn is ten eerste dat er uniformiteit komt in de beoordeling van alle niet en te laat gemelde beleidsmatige slotwetmutaties. Ten tweede verwachten wij dat departementen hun budget- en begrotingsbeheer beter op orde brengen. We zullen de bevindingen bij de beleidsmatige mutaties na Najaarsnota in gezamenlijkheid met het Ministerie van Financiën evalueren.

Vraag 8

Gaat het in paragraaf 2.2, waar wordt gesproken over bedragen, daadwerkelijk om bedragen in miljoenen euro's? Of gaat het hier om miljarden?

Het gaat inderdaad om miljarden euro's en niet om miljoenen zoals abusievelijk staat vermeld. Hoewel uit de rest van het rapport, waaronder de bijbehorende figuur op pagina 17, duidelijk wordt dat het om miljarden euro's gaat, bieden wij onze excuses aan voor deze storende fout. We zullen de fout op de gebruikelijke wijze herstellen.

Vraag 9

Is het mogelijk om voor alle belastinginstrumenten na te gaan in hoeverre deze effectief zijn? Zo ja, hoe?

In ons rapport «*Zicht op belastingverlichtende regelingen*» (2017) (Kamerstuk 32 140, nr. 30) hebben wij als belangrijkste bevinding opgenomen dat het parlement op dit moment geen periodiek geactualiseerd totaalbeeld heeft van de fiscale regelingen in Nederland die de belastingontvangsten beperken. Wij hebben geen onderzoek gedaan naar wat een haalbare manier is om de effectiviteit in kaart te brengen. In de Comptabiliteitswet en de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek is geregeld dat alle beleidsinstrumenten periodiek worden geëvalueerd, dus ook belastinginstrumenten. Via deze beleidsdoorlichtingen krijgt uw Kamer zicht op de doelmatigheid en doeltreffendheid van deze instrumenten. De plannen van aanpak voor deze doorlichtingen ontvangt u

jaarlijks bij de departementale begrotingen. Hier behoort in te staan welke instrumenten onderdeel uitmaken van die beleidsdoorlichtingen. Als daar belastinginstrumenten in ontbreken, kan uw Kamer de verantwoordelijke bewindspersoon hier op wijzen. In dit kader wijzen wij ook graag op de gepubliceerde overzichten van geplande en afgeronde fiscale beleidsevaluaties en beleidsonderzoeken. Zie hiervoor <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/fiscale-beleidsdocumenten/inhoud/fiscale-beleidsevaluaties-en-beleidsonderzoeken>.

Vraag 10

Waarom kan de totale omvang van de instrumenten niet worden vastgesteld, maar kan er wel een schatting gemaakt worden van de gederfde inkomsten (minimaal 97,6 miljoen euro)?

De totale financiële omvang van de regelingen kan niet worden vastgesteld, omdat het cijfermateriaal daarvoor ontbreekt. Van 101 van de 179 belastingfaciliteiten zijn wel cijfers beschikbaar: in totaal gaat het bij die regelingen om minimaal EUR 51,3 miljard op basis van beschikbare cijfers over 2016 uit de Miljoenennota 2017. Daarnaast is er over 12 van de 34 belastinginstrumenten financiële informatie in de Miljoenennota 2017 (Kamerstuk 34 550, nr. 1) (cijfers over 2016) opgenomen tot een totaalbedrag van EUR 46,3 miljard. Het gezamenlijke financiële belang van de belastingfaciliteiten en belastinginstrumenten bedraagt dus minimaal EUR 97,6 miljard.

Vraag 11

Hoe kan ervoor worden gezorgd dat de problemen als gevolg van personeelstekorten niet zullen toenemen?

Door te zorgen voor een beter inzicht in de oorzaken van de huidige knelpunten in de personeelsvoorziening. Dit betekent onder meer inzicht in de personele bezetting – in zowel kwantiteit als kwaliteit, in de mogelijkheden en beperkingen van de arbeidsvoorwaarden, in de regionale beschikbaarheid enzovoort. Op basis daarvan kunnen departementen in het kader van meerjarige personeelsplanning passende maatregelen nemen, al dan niet in onderlinge samenwerking of in Concern-Rijk verband.

Vraag 12

Kan u een duidelijk overzicht verstrekken van alle ICT-problemen bij de rijksoverheid?

Wij hebben geen overzicht van alle ICT-problemen bij de rijksoverheid. Wij hebben wel een website gemaakt waar al onze bevindingen zijn opgenomen die wij van 2011 tot en met 2016 over ICT hebben gerapporteerd (www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek). Als u de term «ICT» invoert krijgt u 196 resultaten. U kunt zelf selecties maken door jaren te kiezen, onvolkomenheden of specifieke ministeries. Verder verwijzen wij u in dit verband naar enkele recente onderzoeken van ons:

- « (2016) (Kamerstuk 26 643, nr. 421);
- «ICT politie 2016. Vervolgonderzoek naar de ICT-governance en de basisvoorzieningen voor handhaving en opsporing bij de nationale politie» (2016) (Kamerstuk 29 350, nr. 16);
- «(2017) (Kamerstuk 26 448, nr. 581).

Vraag 13

Waarom constateert u nu pas een aantal onvolkomenheden bij de Belastingdienst die ook al uit de eerdere analyse van het ministerie zelf en de commissie Joustra/Borstlap naar voren zijn gekomen? Dit zijn toch geen nieuwe onvolkomenheden, die in eerdere jaren niet aan de orde

waren of zouden zijn geweest? Zo zal de sturing van het Ministerie van Financiën toch niet alleen of pas in 2016 onvoldoende zijn geweest? Waarom zijn dit nu nieuwe onvolkomenheden? Waarom heeft u dit niet eerder geconstateerd?

In het verantwoordingsonderzoek 2016 bij het Ministerie van Financiën hebben wij vijf nieuwe onvolkomenheden geconstateerd.

Eén van deze onvolkomenheden vloeit direct voort uit een in 2016 nieuw ontstane situatie: de onvolkomenheid «sturing en beheersing Investeringsagenda».

Twee nieuw benoemde onvolkomenheden hebben betrekking op problemen waarvan de ernst pas in 2016 manifest is geworden. Dit betreft de onvolkomenheden «aansturing van en toezicht op de Belastingdienst» en de onvolkomenheid «strategisch personeelsbeleid».

Het onderwerp »Misbruik en Oneigenlijk gebruik» heeft dit jaar, op basis van een risicogerichte roulerende aanpak, extra aandacht gekregen in ons onderzoek. Dit heeft geleid tot de conclusie dat er sprake was van een onvolkomenheid in de werking van het M&O-beleid bij de kleine belastingmiddelen.

De onvolkomenheid «bedrijfscontinuïteitsbeheer Belastingdienst» vloeit voort uit de aandacht die wij al enige jaren hebben besteed aan het testen van uitwijkfaciliteiten voor IT-systemen door de Belastingdienst. Het testen van uitwijkfaciliteiten is een onderdeel van een goed bedrijfscontinuïteitsbeheer. Wij hebben dit jaar breder naar het bedrijfscontinuïteitsbeheer gekeken en vastgesteld dat er nog geen sprake is van een integrale aanpak voor een volwaardig bedrijfscontinuïteitsbeheer.

Vraag 14

Het CPB geeft bij de doorrekening van verkiezingsprogramma's desgewenst een maximale taakstelling voor de rijkdienst en lagere overheden, ook wanneer een partij er voor kiest om geen concrete hervormingsvoorstellen in te brengen. Heeft het ontbreken van een scherpe relatie tussen maatregelen en opbrengsten bij de doorrekening van verkiezingsprogramma's invloed (gehad) op de al dan niet onrealistische ambities?

Wij beschikken niet over informatie om deze vraag te kunnen beantwoorden.

Vraag 15

Is het zo dat door onder andere de digitalisering, robotisering en andere voortgaande technologische ontwikkelingen de productiviteit binnen de rijkdienst, bij lagere overheden en bij arbeidsintensieve sectoren zoals zorg en onderwijs, in de toekomst nog flink zal toenemen waardoor de personeelsbehoefte zal afnemen? Indien nee, waarom niet?

Wij hebben geen onderzoek gedaan naar de productiviteit binnen de Rijkdienst, lagere overheden en/of de sectoren onderwijs en zorg. Ons onderzoek was gericht op de mogelijke kwantitatieve en kwalitatieve overschotten en tekorten bij het personeel van de Rijkdienst. Naar verwachting neemt in de jaren tot 2020 de behoefte aan middelbaar administratieve beroepen bij de Rijkdienst af. Het is te verwachten dat digitalisering en robotisering ook van invloed zullen zijn op de personeelsbehoefte bij andere functiegroepen. Anderzijds is het mogelijk dat nieuwe werkgelegenheid zal ontstaan als gevolg van digitalisering en robotisering.

Vraag 16

Kan de (resterende) taakstelling voor de ambtelijke organisatie ook deels of geheel ingevuld worden zonder verdere personeelsreductie? Indien nee, waarom niet?

Dat is niet duidelijk. Departementen kunnen de financiële taakstellingen realiseren door te bezuinigen op personeel en/of materieel. De departementen maken daarbij hun eigen afwegingen. Tegelijkertijd is het zo dat de financiële taakstellingen al in de departementale begrotingen zijn verwerkt. Realisatie van de taakstellingen zal dus uit de lengte of uit de breedte moeten komen.

Vraag 17

Welk deel van de resterende taakstelling van het kabinet Rutte/Asscher op de ambtelijke organisatie kan behaald worden zonder personeelsreductie?

Zie het antwoord op vraag 16.

Vraag 18

De Belastingdienst vertegenwoordigt een aanzienlijk deel van de rijksdienst. Heeft het «tot stilstand komen van de modernisering bij de Belastingdienst», invloed op de resterende taakstelling van het kabinet Rutte/Asscher op de ambtelijke organisatie in euro's of in fte's? Indien ja, hoeveel?

Het is ons niet bekend of de stagnatie van de modernisering bij de Belastingdienst hierop van invloed is. Voor het antwoord hierop verwijzen wij u dan ook naar de verantwoordelijke bewindspersonen.

Vraag 19

Is volgens u de grens van verdere taakstellingen bereikt?

Uit ons onderzoek blijkt dat de medewerkers van de departementen de werkdruk als hoog ervaren. De secretarissen-generaal hebben de informateur in maart 2017 laten weten dat ze zich afvragen in hoeverre nieuwe bezuinigingen nog verantwoord zijn en refereren daarbij aan het Centraal Planbureau (CPB). Het CPB becijferde dat een taakstelling van meer dan anderhalf procent verlies van kwaliteit en dienstverlening tot gevolg heeft. Op grond van onze eigen onderzoeken in de afgelopen jaren constateren wij dat de rijksdienst op diverse terreinen kampt met problemen in de uitvoering gerelateerd aan personeelsproblematiek. Eventuele nieuwe taakstellingen dienen ons inziens gepaard te gaan met duidelijkheid voor de taken en taakuitoefening van departementen en uitvoeringsorganisaties.

Vraag 20

Wat is er volgens u nodig om het tekort aan ICT-expertise, financiële expertise en inkoopdeskundigheid op te lossen?

Een belangrijke oorzaak van het tekort voor met name ICT en inkoop is dat het aanbod van gekwalificeerd hoger personeel op de arbeidsmarkt gering is. Daarbij komt dat de arbeidsvoorwaarden voor hogere functies bij het Rijk meestal niet concurrerend zijn met de private sector. Verder zou het imago van het Rijk bij jongeren verbeterd kunnen worden. Bij het ontwikkelen van een oplossing, zouden deze oorzaken in ieder geval betrokken moeten worden.

Vraag 21

Hoe groot is het tekort aan ICT-personeel per departement en in totaal?

Diverse ministeries kampen met moeilijk vervulbare vacatures voor ICT functies. In ons onderzoek hebben we geen gedetailleerde overzichten aangetroffen van tekorten per departement of van het totaal bij de rijksdienst. Het bleek ook niet mogelijk om volledig inzicht te krijgen in de totale personele capaciteit ICT bij het Rijk. Dit gebrek aan inzicht is een deel van het probleem.

Vraag 22

In hoeverre kan scholing van personeel bijdragen aan het wegwerken van het overschot aan middelbaar administratief personeel en het tekort op andere onderdelen?

Wij hebben in de Staat van de rijksverantwoording 2016 opgemerkt dat de arbeidsmarktperspectieven van de groep middelbaar administratief personeel niet rooskleurig zijn, gegeven het feit dat overal in de samenleving sprake is van digitalisering en robotisering. Wij hebben niet onderzocht of scholing ertoe kan bijdragen dat deze groep «passend» wordt gemaakt voor elders binnen het Rijk bestaande knelpunten. In een in opdracht van het Ministerie van BZK verricht onderzoek «*Feiten over middelbaar administratief personeel*» blijkt dat het vaak gaat om lager middelbaar personeel, dat relatief moeilijk naar een hoger mbo-niveau is te scholen.

Vraag 23

Wat is het verschil tussen de constatering en bevindingen van uzelf en de Auditdienst Rijk (ADR) met betrekking tot de informatiebeveiliging?

Voor het rijksbrede onderzoek naar informatiebeveiliging hebben wij deels gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de ADR. Daarnaast hebben wij zelf informatie bij de departementen opgevraagd en beoordeeld. Vervolgens hebben we met verschillende departementen interviews gehouden. Ten slotte hebben we bij alle departementen onderzoek verricht naar datalekken en hebben we per departement beoordeeld hoe de «in control verklaring» over informatiebeveiliging tot stand gekomen is.

Vraag 24

Wat wordt bedoeld met de passage: «Bij de Belastingdienst is de modernisering geheel tot stilstand gekomen?»

De formulering doelt op de stagnatie (zie ook blz. 33 van de Staat van de rijksverantwoording) bij de uitvoering van het moderniseringsprogramma Investeringsagenda Belastingdienst dat in mei 2015 door de Staatssecretaris van Financiën is gepresenteerd. In maart 2016 heeft een herbezinning op de aanpak van het programma plaatsgevonden. Door deze «herbezinning» moest de Belastingdienst vanaf maart 2016 een nieuw begin maken met het vormgegeven van het sturings- en beheersingsinstrumentarium. Daarnaast moest in 2016 veel aandacht van het management uitgaan naar de problemen rond de vertrekregeling van de Belastingdienst. Mede hierdoor werd besluitvorming over de (projecten in het kader van de) Investeringsagenda uitgesteld (zie ook vraag 13).

Vraag 25

Kunt u een helder overzicht verstrekken van problemen als gevolg van reorganisaties en bezuinigingen?

Wij hebben geen precies rijksbreed overzicht gemaakt van problemen die reorganisaties en bezuinigingen met zich meebrengen. Wel hebben wij de afgelopen jaren enkele keren bij uitvoeringsorganisaties gekeken wat de gevolgen van bezuinigingen en reorganisaties

waren. Enerzijds bleken bezuinigingen tot besparingen te leiden, anderzijds zagen we risico's voor de dienstverlening. Dat zien we ook in afzonderlijke onderzoeken, bijvoorbeeld bij UWV («*UWV, balanceren tussen ambities en middelen*» (2017) (Kamerstuk 26 448, nr. 581)) en bij de NVWA («*Toezicht bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit na de fusie*» (2013) (Kamerstuk 26 991, nr. 386)). Overigens moet een deel van de bezuinigingen en reorganisaties nog uitgevoerd worden, getuige bijvoorbeeld de reorganisatie van de inkoopfuncties.

Daarnaast constateerden we in ons onderzoek «*Kosten en opbrengsten van saldoverbeterende maatregelen 2011–2016*» (2016) (Kamerstuk 34 550, nr. 30) wel op welke beleidsterreinen bezuinigd werd en welke maatregelen dat betrof – bijvoorbeeld een verlaging van de kinderopvangtoeslag. Eén van onze conclusies was dat evenwel niet bekend was tot welke effecten deze bezuinigingen leiden.

Tenslotte zien we in afzonderlijke onderzoeken vanwege bezuinigingen en reorganisaties knelpunten bij de personeelsvoorziening (politie) en informatievoorziening (decentralisatie sociaal domein).

Vraag 26

Kunt u inzicht geven in de onder- en of overbesteding in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Wet langdurige zorg (WLz) en de Participatiewet door gemeenten? Is er een benchmark beschikbaar of in ontwikkeling?

Wij hebben geen onderzoek naar onder- en of overbesteding verricht. Voor zover onze informatie strekt, is er geen benchmark beschikbaar of in ontwikkeling over het besteden van de integratie-uitkering in het sociaal domein. Graag willen we u in dit verband wijzen op de het project Gemeenten in 3D van de Raad voor het openbaar bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen: http://robrfv.magzmaker.com/gemeenten_in_3d#.

Volledigheidshalve merken we op dat de uitvoering van de WLz niet bij de gemeenten ligt, maar bij de zorgkantoren.

Vraag 27

Welke aanbevelingen kunt u doen naar aanleiding van uw constatering dat het van de meeste beleidsmaatregelen onduidelijk is wat de samenleving met het beleid is opgeschoten?

Inzicht in beleidsresultaten is onderdeel van een democratische cultuur waarin kabinet en parlement inzicht in de resultaten willen hebben en waarin het als een risico wordt gezien om niet te evalueren. Daarnaast bevelen we aan om bij de ontwikkeling van beleid al rekening te houden met het evalueren van het beleid, het uitvoeren van een nulmeting, monitoren van ontwikkelingen (verzamelen van relevante data) en het zorgen voor voldoende kennis en expertise op ministeries. Bij de voorbereiding zijn een sluitende beleidstheorie (inclusief financiële onderbouwing) en een goede doelformulering onontbeerlijk. Tevens is het van belang dat kabinet en parlement vooraf afspreken welk inzicht zij nodig hebben.

Vraag 28

Volgens u is in 2016 in totaal 2,4 miljard euro uitgegeven aan «passend onderwijs». Betreft deze 2,4 miljard euro «nieuw geld» dat door de regering is uitgetrokken voor passend onderwijs of betreft het ook, geheel of gedeeltelijk, een schuif van bestaande uitgaven naar het kader van passend onderwijs?

Met passend onderwijs is geen nieuw geld gemoeid. Wel is er sprake van een herverdeling van middelen, namelijk de regionale «verevening» van

financiële middelen voor zware ondersteuning. Die ondersteuning is bedoeld voor leerlingen in het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs en leerlingen die vóór de invoering van passend onderwijs leerlinggebonden financiering ontvingen – ook wel «rugzakje» genoemd. In de jaren vóór invoering van passend onderwijs zijn er grote verschillen ontstaan in de bedragen die regionaal werden uitgegeven aan die ondersteuning. Dit kwam onder andere doordat er verschillend geïndiceerd werd voor zware ondersteuning. De verevening leidt ertoe dat in 2020 de financiële middelen voor zware ondersteuning worden gebaseerd op de aanname dat in heel Nederland een gelijk aandeel leerlingen behoefte heeft aan deze ondersteuning. De middelen voor lichte ondersteuning, dus voor leerlingen in het speciaal basisonderwijs, zijn al in de jaren negentig verevend en vallen buiten de huidige verevening.

Vraag 29

Heeft u de waarde van de revolverende fondsen voor ontwikkelingssamenwerking van 900 miljoen euro wel objectief kunnen vaststellen of heeft u de opgegeven waarde volgens de Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) overgenomen?

Wij hebben de waardering van de fondsen overgenomen van FMO. De waardering van de fondsen is onderdeel van de jaarlijkse controle van de jaarrekening door een externe accountant.

Vraag 30

Is er voldoende reden om aan te nemen dat de schatting van de waarde van de revolverende fondsen juist is, gegeven het feit dat de informatievoorziening volgens u «onvoldoende transparant en inzichtelijk» is?

Ons oordeel «onvoldoende transparant en inzichtelijk» heeft betrekking op de informatievoorziening door de Minister aan de Tweede Kamer. De waardering van de fondsen zelf is geen onderdeel geweest van het onderzoek. Wij hebben geen reden om aan te nemen dat de bepaling van de waarde onjuist is. Deze waardebepaling is onderdeel van de jaarlijkse accountantscontrole.

Vraag 31

Wat kunnen de revolverende fondsen voor ontwikkelingssamenwerking leren van commerciële investeringsfondsen? Is er op dit moment sprake van samenwerking of zijn er pogingen geweest om tot samenwerking en/of twinning met commerciële partners te komen?

Ons onderzoek richtte zich op het bereiken van maatschappelijke doelstellingen door de overheidsfondsen en (in het bijzonder) de informatievoorziening van de Minister daarover aan de Tweede Kamer. Een vergelijking met commerciële investeringsfondsen was in het kader van die vraag niet relevant. De overheidsfondsen van FMO werken samen met commerciële investeringspartners in de zin dat ze aandelen in commerciële investeringsfondsen nemen om hun doelen te bereiken. Zoals blijkt uit ons rapport, bestond eind 2016 14% van de «committed portfolio» van IDF uit aandelen in fondsen, van AEF 9% en van MASSIF 38%.

Vraag 32

Zegt u dat er nergens is vastgelegd wat er bereikt moet worden met de regeling «Kwaliteitsimpuls Personeel Ziekenzorg»?

In algemene zin is duidelijk wat de bedoeling van de regeling Kwaliteitsimpuls Personeel Ziekenhuiszorg is: ziekenhuizen te stimuleren om te investeren in de kwaliteit van hun personeel. Wij constateren dat deze

doelstelling niet specifiek en meetbaar is. Het is onduidelijk welke prestaties en effecten de regeling *precies* beoogt en wat het kwaliteitsbegrip inhoudt. Zo is niet duidelijk hoeveel «meer» er geïnvesteerd moet worden in het personeel en wanneer de kwaliteit van het personeel verhoogd is. Een specifieke en meetbare doelstelling helpt de Minister om te bepalen welke beleidsinformatie van belang is om bijvoorbeeld tussentijds te kunnen bijsturen.

Vraag 33

Hebben de decentralisaties van de afgelopen jaren eraan bijgedragen dat bij jeugd- en ouderenzorg, meer sprake is van willekeur dan van «één taal, harmonisatie en standaardisatie», met nadelige gevolgen voor de kwaliteit van de dienstverlening?

Naar de kwaliteit van de jeugd- en ouderenzorg hebben wij geen onderzoek gedaan; we hebben geen informatie om deze vraag te kunnen beantwoorden. Met een digitale eenheidsstaat doelen we op de ontwikkeling van gedeelde begrippen, definities en standaarden om informatie over uitvoering en resultaten te kunnen delen, juist daar waar gemeenten en uitvoeringsinstellingen bijvoorbeeld vrijheid hebben in de toepassing van regelingen. Op basis daarvan denken wij dat het mogelijk had kunnen zijn beter inzicht te krijgen in de mate waarin de decentralisaties hebben bijgedragen aan de jeugd- en ouderenzorg.

Vraag 34

De Minister herkent het geschatte aantal van 9.000 fte niet. Hoe komt u daar wel toe?

De taakstellingen Rutte II zijn in financiële termen geformuleerd, en niet in termen van te reduceren aantallen fte. Het is aan de departementen zelf te bepalen op welke wijze zij de taakstellingen op de apparaatskosten (personeel en materieel) realiseren. Het genoemde aantal van naar schatting 9.000 fte hebben wij gebaseerd op het in 2014 in opdracht van het Ministerie van BZK verrichte onderzoek «*De arbeidsmarkt van de rijksoverheid, een vooruitblik naar 2016 en 2020*». Dat aantal moet worden gezien als een schatting van het maximale aantal te reduceren fte indien departementen ervoor zouden kiezen niet te bezuinigen op materiële uitgaven en de taakstelling volledig ten laste te laten komen van het personeel. In die zin is het aantal van 9.000 te beschouwen als een maximum. Zie ook het antwoord op vraag 16.